

Skånelaholms slott

Antikvarisk kontroll vid fortsatt restaurering av fasader, Skånelaholms slott,
Skånela socken, Sigtuna kommun, Uppland

Lisa Sundström
Rapport 2008:4



Skånelaholms slott

Antikvarisk kontroll vid restaurering av fasader, Skånelaholms slott, Skånela socken, Sigtuna kommun, Uppland

Lisa Sundström

Rapport 2008:4

Rapporten finns i PDF-format på adressen
stockholms.lans.museum

Bild omslag: Skånelaholms slott efter restaurering, Foto: Lisa Sundström, 2007, bildnr: lp20080010



Sickla Industriväg 5B, 131 34 Nacka
Tel 08-586 194 00 Fax 08-32 32 72
Webb: stockholms.lans.museum

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Stockholm 2008

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	6
Administrativa uppgifter	6
Byggnadshistorik med relevans för ärendet.....	6
Utförda åtgärder.....	8
Avvikelser från arbetshandlingar.....	23

Bilaga 1. Rosersbergs byggnads AB, Skånelaholms slott, fasader 2007.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Arbetena har bestått i restaurering av Skånelaholms slott fasader.

Administrativa uppgifter

Objekt: Skånelaholms slott

Socken: Skånela

Kommun: Sigtuna

Landskap: Uppland

Arbetshandlingar: Beskrivning och utvärdering av provytor, Da Capo Hantverksskola, Mariestad, 2006-02-06. Skånelaholms slott, Program för fasadrenovering, 2003-08-29, Blomberg & Linscott Arkitekter, Falun

Länsstyrelsens beslut: 2006-12-07, d.nr: 432-06-96479

Byggherre/beställare: Kungliga Vitterhetsakademien

Entreprenörer: Rosersbergs bygg AB, AB Oscar Jansson

Konsult: Ralph Edenheim, antikvarie

Antikvarisk kontrollant: Stockholms läns museum, Lisa Sundström

Byggnadstid: 2006 - 2007

Antikvarisk slutbesiktning: 2007-12-07

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Skånelaholms slott är uppfört på 1640-talet. Ursprungligen stod slottet oputsat med bara tegelfasader och taket täckt med spån. På 1750-talet byttes fönsterkarmar och bågar ut till något större än tidigare. Möjligen putsades slottet med en tunn slätputs vid samma tillfälle.

Sitt nuvarande utseende fick slottet 1891 då en stilrestaurering i "1600-talsrenässans" genomfördes. Fasaderna spritputsades med dekorationer och omfattningar i slätputs. Gavlarna försågs med voluter och obelisker i betong som sattes upp över hörnen. Samtidigt byttes nästan samtliga fönsterbågar ut och taket lades om med plåt.

1979 genomfördes en restaurering av slottet under ledning av Ove Hidemarks Arkitektkontor. Putsen reparerades och fasaderna färgades om i rött med beige lister och omfattningar. Vid restaureringen målades även plåttaket och fönstersnickerier. Postamenten på obeliskerna hade putsskador som lagades.

1988 lades ett nytt plåttak i huvudsak lika det befintliga och 1994 målades taket om.

Under 1990-talet har flera putslagningar utförts efterhand då partier av spritputsen fallit ner. De kalkavfärgningar som utförts efter putslagningar har varit av skiftande

kulörer och delvis med infärgat bruk vilket resulterat i en färgsättning av slottet med fläckvis skiftande nyanser.

Putsen var nu i dåligt skick med putsbortfall och i övrigt bom puts med dåligt fäste till underlag. De slätputsade fönsteromfattningarna var skadade i större omfattning. Obeliskerna i betong på taket var i dåligt skick och satt lösa.



Skånelaholms slott före restaurering. Foto: Lisa Sundström, 2006. Bild nr: lp2008011

Utförda åtgärder

Efter putsbortfall har försök utförts för att försöka finna metod och material att åtgärda putsen. Med stöd från resultat av putsprovytor i olika metoder har metod för lagning av putsen beslutats.

Målsättningen med restaureringen har varit att komma så nära som möjligt det utseende slottet hade efter 1891 års restaurering. Målet har varit att bevara 1891 års puts i så stor omfattning som möjligt samt återge slottet sin ursprungliga färgsättning. Arbetena avsågs utföras med ursprungliga material och metoder i så lång utsträckning som möjligt.



Puts som släppt från underlaget har fästs med rostfri dubb. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080012

Fasadarbeten

Fasaderna har högtryckstvättats med varmvatten. Vid tvättning av fasaderna har visst putsbortfall skett och varefter bom puts har knackats ned i nödvändig omfattning.

Därefter har putsskikt fäst till fasaden med rostfri dubb som dolts med kalkbruk. Lagning av putsen har därefter utförts med kalkspritputs. Metoden har utarbetats av Da Capo Hantverksskola genom provputsning av olika putsmetoder och har bedömts som det mest lämpliga utförandet.

Fasaderna har avfärgats med en kalklimfärg i en ljusrosa kulör så nära det äldsta färglagret som möjligt (för färger och kulörer se bilaga). Lister och omfattningar har avfärgats i en ljusgulaktig kulör. Färgen har blandats på plats efter Ralph Edenheims anvisningar. Dokumentation av fasadens olika bevarade färgskikt har i övrigt utförts av Blomberg & Linscott Arkitekter, Program för fasadrenovering, 2003-08-29.



Bevarade äldre rosa färgskikt under den befintliga tegelröda färgen. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080013



Östra fasaden efter tvättning. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp 20080014

Ankarjärn

Ankarjärn är delvis utförda i puts och svartmålade och delvis i dåligt skick. Ankarjärnen har putslagats och målats svarta som tidigare.



Ankarjärn i fasad före ommålning. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080015



Delar av ankarjärnen har tidigare lagats med puts som släppt. Järnen lagades upp och målades. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080016



Lagade och målade ankarjärn i sockelvåning. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080017

Omfattningar

Skadade omfattningar har putslagats i nödvändig omfattning. Omfattningarna har putslagats med lika profil som tidigare genom tillverkning av profilmall efter befintliga omfattningar.



Skadade fönsteromfattningar i östra fasaden. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080018



Profilmall tillverkades för lagning av skadade fönsteromfattningar. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080019

Vapen

Ett nytt vapen har tillverkats av gips så lika befintliga som möjligt. De befintliga vapnen var till delar så skadade att utformningen till detalj inte var helt tydlig. De nya vapnets detaljer är därför inte till detaljnivå i överensstämmelse med de ursprungliga.



Befintligt vapen av gips i den östra fasaden var så skadat varför beslut togs att tillverka ett nytt. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080020



Nytt vapen under tillverkning. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080021

Obelisker

Obeliskerna har tagits ned för omgjutning av nya med originalet som förlaga. De nya obeliskerna har tillverkats av ihåliga avgjutningar i fiberbetong. Obeliskerna har sedan målats i silikatfärg i samma kulör som lister och omfattningar. Av de äldre obeliskerna har ett exemplar sparats och övriga grävts ned på slottsområdet.



Obelisker av betong från 1891 års restaurering togs ned då de var skadade. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080022



Nya obelisker tillverkades av fiberbetong med de befintliga som förebild. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080023



Nyttillverkade obelisker avfärgades med silikatfärg i lika kulör som slottets lister och omfattningar. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080024

Fönster

Fönsterna har kittkompletterats med linoljekitt och målats om på plats med linolfärg i fabrikket Lasol Engwall & Claesson.



Fönstersnickerier kittlagades och ommålades. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080025

Blindfönster

Blindfönster har målats med silikatfärg



Blindfönster i slottets västra fasad. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080027

Plåtlister

Samtliga plåtlistor och fönsterbleck har ersatts med nya med samma utförande som befintliga av järnplåt i galvaniserad plåt som målats in.

I de runda fönsternas undre kant har lagts en blyplåt.



Ny plåt under läggning. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080026

Stuprör

Stuprören har målats in i fasadfärg.

Tak

Plåttaget har ommålats med linoljefärg av fabrikatet Pentur Kultur.

Avvikelser från arbetshandlingar

I tidigare program för fasadrenovering utarbetat av Blomberg & Linscott Arkitekter bedömdes att en omputsning var nödvändig och föreslog en omputsning av slottet. Även förslag för åtgärd av felaktigt utförda fönsteromfattningar föreslogs. Åtgärderna ansågs av Kungliga Vitterhetsakademien för omfattande och har frångåtts för att bevara så mycket som möjligt av 1891-års puts.

Till den nu genomförda restaureringen har inga arbetshandlingar upprättats. Fasadrestaureringen har utförts med utgångspunkt från utvärdering av olika putsprover som utförts på plats. Färgsättning av slottet utförts av Ralph Edenheim efter undersökning av äldre färgrester.

I en första etapp har fasaden åt sjön restaurerats och därefter de resterande fasaderna med samma metod.



Restaureringen av fasaderna påbörjades med restaurering av fasaden åt sjösidan. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080028



Skånelaholms slott efter restaurering. Foto: Lisa Sundström, 2007. Bild nr: lp20080029

ROSERSBERGS BYGGNADS AB

Skånelaholms slott, fasader 2007

Putsbruk

Slätputs och utstockning

Combimix Hydrauliskt kalkbruk

Spritputs

Maxit 147 Kalkspritputs, kornstorlek 10 mm

Kulörer och färgval

Puts

Kalklimfärg (ECS-Teknik AB)

Gul

400 g 94 Guldocker
140 g 46 Obränd terra
100 g 103 Obränd Umbra
15 kg Kalklimfärg

Rosa

150 g 94 Guldocker
500 g 48a Engelskt rött
10 g 44 Bränd terra
15 kg Kalklimfärg

Grå (sockel)

2000 g 30 Grön umbra
15 kg Kalklimfärg

Obelisker på tak

Sylitol Fasadfärg Bas (Caparol)

Bruten gul efter prov

Snickerier

Linoljefärg (Engvall & Claesson)

1C44 (bruten med järnoxid)

POSTADRESS	TELEFON	TELEFAX	ORG. NR
Ekeby Kvarn 195 96 Rosersberg	08-590 386 00	08-590 380 98	01-556087-7630

ROSERSBERGS BYGGNADS AB

Plåt i fasad

Linoljefärg (Engvall & Claesson)

02401 Gul

POSTADDRESS	TELEFON	TELEFAX	ORG. NR
Ekeby Kvarn 195 96 Rosersberg	08-590 386 00	08-590 380 98	01-556087-7630